

Primož Suhodolčan

SEDEM ČUDES O KNJIGI

Čudo prvo:

Samo za svojo dušo

Poskušajmo verjeti tistim, ki trdijo, da pišejo samo zato, ker jih priganja neizmerna notranja želja po zunanjem izražanju. Verjemimo tudi temu, da marsikoga od njih izdana knjiga skoraj ne zanima več. Cilj je bil izpolnjen, ali bo kdo to opazil ali ne, ali bo kdo to bral ali ne, zanje ni več tako pomembno. Podobne dileme sem najprej zasledil pri trditvi, ki se nenehno ponavlja pri glasbenih ustvarjalcih: kdor poje za svojo dušo, naj poje v kopalnici. In posledično: če pišeš samo za svojo dušo, potem piši dnevnik. Ne smemo pozabiti, da knjiga, ki jo daš na trg, ni več tvoja, ampak postane last vseh. Trditev, da ni pomembno, koliko tvojih knjig se proda in prebere, je zelo na trhljih nogah. Prepričan sem, da si vsak želi in sanja, da bi prodal čim več izvodov in da bi ga prebralo čim več bralcev, zato je »stanje duše« tukaj v popolnoma drugem planu.

Čudo drugo

Kapital je brez barve, vonja in okusa

Poslovni model izdajanja vedno večjega števila knjig, čeprav je denarja vedno manj, v nobenem pogledu ne zdrži kritične presoje. Ne po ekonomski, kaj šele po kmečki logiki. Tu nekaj ne gre skupaj: le čemu bi se avtorji, ilustratorji, tiskarji, založniki in distributerji odločali za projekte, ki prinašajo samo slabo voljo, jezo in izgubo. Resnično dvomim, da so vsi naštetih takšni samaritani, da jih denar in slava sploh ne zanimata, saj izdajanje knjig jemljejo kot osebno poslanstvo, sledijo torej samo notranjemu glasu, ki narekuje plemenito širjenje pisane besede ter ljubezni do materinega jezika. Zato lahko nekako vseeno sklepamo, da denar nekje je, kje pa je, pa je čudo posebne sorte.

Čudo tretje

Za narodov blagor

Vsekakor moram omeniti tudi pomen spletnih zadev, kar naj bi kot koristno promocijo slovenske mladinske književnosti predstavljal neprofitni projekt, ki ga študenti in vodja opravljajo prostovoljno. Že nekaj časa se borimo, da teksti ne bi kar tako uhajali kamorkoli, saj so avtorske pravice resnično zafrknjena kategorija. Objavljajo se npr. tudi celotni teksti, prekopirani iz knjig, brez komentarjev ali analize, kar najbrž ne spada pod promocijo književnosti, še manj pa pod raziskovanje. Ko sem zaradi nejasnega koncepta samega projekta odklonil sodelovanje in poskusil pridobiti dodatna pojasnila, sem bili odpravljen z obrazložitvijo, da »sprejemajo moj odgovor, četudi se z njim ne strinjajo«. S tem se pač moram

sprijazniti in ponižno sprejeti trditev, da se višjih ciljev ne razlaga tistim, ki jih tako ali tako ne bi razumeli.

Čudo četrto

Kar je moje je moje, kar pa je tvoje, je tudi moje

Zgornje čudo je zakon o avtorskih in sorodnih pravicah v učbenikih, berilih in delovnih zvezkih. Na povpraševanje glede uporabe tekstov v te namene sem dobil odgovor, da se nekateri zelo radi sklicujejo na citiranje z omembo vira, ko gre le za krajše odlomke določenih del. Kjer pa gre za daljše odlomke, se nekatere založbe ne sklicujejo na citiranje in seveda avtorjem tudi ne plačujejo po veljavni tarifi, kar zagotovo dokazuje njihovo povsem moralno-etično načelo. Zelo pohvalno, lepo in prav, vendar pa prvo moralno etično načelo veleva, da naj ne bi bil avtor tisti, ki bi zadnji izvedel, kje, kako in na kašen način bodo uporabili njegov tekst. Če bi se držali vsaj osnovnih poslovnih etičnih načel, bi lahko z modernimi komunikacijskimi potmi vse dileme razrešili v nekaj sekundah. Seveda pa ne smemo pozabiti, kot je bilo opisano v enem od prejšnjih čudes, da avtorji tako ali tako delajo samo za čast in slavo, založbe pa izključno in samo za čisti narodov blagor.

Čudo peto

Kritika čistega in praktičnega uma

Že odkar obstaja pisana beseda, obstaja tudi borba za prevrednotenje literarnih vrednot. Debate o kvaliteti in kvantiteti so večna tema in najbrž ni odveč poudariti, da so se vse bitke na tem področju že od prazgodovine končale neodločeno. Sodniki teh zgodovinskih bitk imajo še danes vsak svoja merila in se tako nikakor ne morejo dogovoriti, kako bi določili besedne stotine, stavčne kilograme in literarne metre.

Mogoče bi se za začetek lahko dogovorili vsaj o tem, da pisatelji nastopajo v različnih disciplinah. Zdaj se da ločiti samo otroške in mladinske pisatelje in tako imenovane pisatelje za odrasle. Če je tako, da pisatelj ni samo pisatelj, ampak da poznamo kar več podvrst te panoge, bi morala strokovna javnost vsekakor na novo določiti tudi discipline, npr. slikaniški pisatelj, pisatelj za tretje življenjsko obdobje, politični pisatelj, kuharski pisatelj, intelektualni pisatelj, gospodinjski pisatelj, in ne pozabimo, gospod pisatelj, posebna kategorija pa so skoraj zagotovo nerazumljeni pisatelji. Na te naj bi bilo kritično oko še posebej pozorno. Drugače ne bomo nikoli prišli na zeleno vejo!

Čudo šesto

Matrica po domače

Knjiga bo v bodočnosti zagotovo spremenila videz in agregatno stanje. Na srečo sicer še ne vemo, na kakšen način in kdaj se bo to zgodilo, zagotovo pa se bo. Nekateri bodo sicer žalostni, ker bo tiskana knjiga samo še izdelek za zbiralce in zanesenjake. V tem obdobju se bo močno okrepila okoljevarstvena dejavnost in pisatelji ter založbe se bodo lahko še posebej pohvalili s svojim prispevek k varova-

nju okolja. Tako ne bo več tiskarskega onesnaževanja, računalniških odpadkov, ne bo nepotrebne ogrevanja, sušenja skladišč in stroškov ekspedita, ne bo izpuhov distribucije, ne bo nepotrebnega zasedanja prostora v knjižnicah in prav nobenega sežiganja knjižnih viškov in ostankov. Čista zmaga!

Čudo sedmo

Če hočeš zmagati, ne smeš izgubiti

In kaj se bo v tem scenariju zgodilo s »ta pravo« knjigo? Verjetno ne kaj posebnega, ker gre v osnovi vedno za zgodbo, pa naj je povedana, zapisana ali posneta. Tukaj pa se vračam na začetek – dobre knjige so tiste, ki ostanejo v zavesti bralcev. Še več, dobre so tiste, ki ostanejo v zavesti neke generacije. Če pa ostanejo shranjene na možganskih serverjih več generacij, pa še toliko bolje.

Za zaključek pa še parafraza ene stare razlage, ki dodatno označuje sedem čudes o knjigi:

1. Vsi pravijo, da zelo radi berejo in da brez knjig ne gre.
2. Čeprav vsi zelo radi berejo in trdijo, da brez knjig ne gre, se nihče ne spomni, kaj je včeraj prebral.
3. Čeprav se nihče ne spomni, kaj je prebral, 100-odstotno vsi poznajo vse knjige.
4. Čeprav vsi 100-odstotno poznajo vse knjige, so glave še vedno prazne.
5. Čeprav so glave prazne, se vsi delajo, da so polne knjig.
6. Čeprav se vsi delajo, da imajo polne glave knjig, trdijo, da je za knjigo še vedno veliko prostora.
7. Čeprav vsi trdijo, da je za knjigo še vedno veliko prostora, knjiga vedno bolj izumira.